

İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN İŞ TATMİNİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA: ANKARA'DAKİ DEVLET OKULLARI İLE ÖZEL OKULLAR KARŞILAŞTIRMASI

Bülent KARACA¹ Velittin BALCI²

Geliş Tarihi: 10.4.2010
Kabul Tarihi: 13.7.2011

ÖZET

Bu araştırma, Ankara ili sınırları içerisinde bulunan devlet ve özel ilköğretim - ortaöğretim okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin düzeylerini karşılaştırmayı, iş tatmininin çalışma hayatı üzerindeki önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, özel okullarda ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin iş tatmin düzeylerini ölçmek amacıyla Spector¹ (1994) tarafından geliştirilen "İş Tatmin Anketi" uygulanmıştır. Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri ve iş tatminine etki eden dokuz alt boyut ele alınmıştır. Bu alt boyutlar ücret, yükselme, yönetici, ek olanaklar, ödüller, işleyiş, iş arkadaşları, işin kendisi ve iletişimdir. Araştırmaya Ankara'nın Yenimahalle, Sincan ve Bala merkez ilçelerindeki (beden eğitimi öğretmeni olan okullar kabul edilmiş) toplam 238 devlet ilköğretim ve ortaöğretim okullarından rastgele seçilen 120 okuldan yine rastgele seçilen 60 beden eğitimi öğretmeni 40 erkek ve 20 kadın olarak, Yenimahalle, Keçiören ve Etimesgut merkez ilçelerindeki (beden eğitimi öğretmeni olan okullar kabul edilmiş) 44 özel ilköğretim ve ortaöğretim okulundan tesadüfi seçilen 40 beden eğitimi öğretmeni 20 erkek, 20 kadın olarak katılmıştır.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda şu bulgular elde edilmiştir; Özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazladır. İş tatmini alt boyutlarında özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri devlet okullarında çalışan meslektaşlarına göre daha tatmin oldukları yapılan istatistikler sonucunda görülmüştür. Kadın beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri ve iş tatmini alt boyutları erkek beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksektir.

Araştırmanın sonunda öğretmenlerin toplam iş tatmin düzeylerini olumsuz yönde etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmış ve öğretmenlerin iş tatmin düzeylerini yükseltmeye yönelik bazı önlemler önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İş tatmini, Özel okul, Devlet okulu, Beden eğitimi öğretmenleri.

A COMPARISON OF THE LEVELS OF THE JOB SATISFACTION FOR THE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION WHO WORK AT PRIVATE AND GOVERNMENT PRIMARY AND SECONDARY SCHOOLS IN ANKARA

ABSTRACT

The problem of this research is, by comparing the levels of work satisfaction of the teachers of physical education and sports employed in private and government primary and secondary schools in Ankara, to emphasize the importance of the work satisfaction on their work life. Scientists have developed several tests to measure the job satisfaction of staff. In this research, Spector¹(1997) "Job Satisfaction Questionnaire" have been used. In this research, the levels of work satisfaction of the teachers of physical education were handled with nine dimensions which affect totally work satisfaction. These nine dimensions are wage, advancement, director, supporting possibility, prize, procedure, co-worker, dimensions of the job and communication. In this research, totally 238 government primary and secondary schools were randomly choosed 120 school and 60 teacher who are 40 men and 20 women employed in Ankara metropolitan town which are Yenimahalle, Sincan and Bala. Totally, 44 private primary and secondary schools' 60 teachers who are 20 men and 20 women employed in Ankara metropolitan town which are Yenimahalle, Keçiören and Etimesgut.

Following finding have been reached as the result of statistical analysis; The totally job satisfactions levels of private schools' physical education teachers have got more satisfactory than government schools' physical education teachers. The sub dimension job satisfactions levels of private schools' teachers have got more satisfactory than government schools' teacher. The totally job

¹ Beden Eğitimi Öğretmeni, Ankara

² Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara

satisfactions and sub dimensions job satisfaction levels of women who are physical education teachers have got more satisfactory than men who are physical education teachers.

It is stated here that factors mentioned totally job satisfaction levels negatively, and advised some measures to increase the job satisfaction of teachers has been proposed at the end of the investigation.

Keywords: Job satisfaction, Private school, State school, Physical education teachers.

GİRİŞ

Eğitim insanın kalıtsal güçlerinin geliştirilip istenen özelliklerle yoğunlaşmış bir kimliğe kavuşması için kullanılacak en önemli araçtır. İnsanlara bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde eğitim; toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğu taşır²

İş tatmini; insanların fiziksel ve zihinsel sağlıklarının yanı sıra, verimlilik, etkililik ve üretkenlik gibi, iş ile ilgili davranışlar üzerindeki etkisi nedeniyle, sosyal bilimcilerin en çok ilgisini çeken konulardan biri olmuştur³ İş tatmini, modern yönetim anlayışının da önemli faktörlerindedir. Günümüzde iş tatmini, sosyal bir sorumluluk, ahlaki bir gereklilik olarak algılanmaktadır. İş tatmini genel anlamıyla “bireyin çalışma ortamına karşı reaksiyonu” şeklinde tanımlanabilir⁴.

İş tatmininin boyutlarını iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi, iş ortamı ve işle bağlantılı faktörlerdir. Burada bireye nasıl davranıldığı, kendisine verilen görevlerin özellikleri, iş ortamındaki diğer bireylerle ilişkileri ve ödüllerden söz edilebilir. İkincisi, bireylerin kişilik özellikleri ve önceki yaşantılarıdır. İki grupta toplanılan bu değişkenler birbirleri ile etkileşerek iş tatminini etkilerler¹. İş tatminini etkileyen bireysel değişkenler olarak yaş, cinsiyet, kişilik ve tecrübe sayılabilir.

Huberman'a (1992) göre, kadın öğretmenler erkek meslektaşlarına göre mesleklerinden daha tatmindirler. Kadın ve erkekler arasındaki tatmin farklılığı öğretme yeterliliğinin artmasıyla artmaktadır. Bu da, çalışma koşulları dışındaki faktörlerin iş başında olduğunu göstermektedir. Huberman, cinsiyetler arasındaki tatmin düzeyindeki farklılığı, okulun organizasyon kültürünün erkek öğretmenleri daha fazla etkilediğine bağlamaktadır⁵.

Herzberg'in yaptığı bir araştırmaya göre; 19–20 ve 21–22 yaşları arasında olan gençler işe büyük bir coşkuyla başlamasına rağmen 30'lu yıllarda işlerinde en düşük performansı göstermekte ve isteksiz davranmaktadırlar. Bu durum 30 yaşından 50 yaşına kadar farklılıklar göstermektedir. Yaş ilerledikçe, kişinin emeklilik yaşı geldikçe işlerinden büyük ölçüde doyum duydukları görülmektedir⁶.

Kendine güvenen, öz benlik duygusunu geliştiren iş görenler, bu özelliklerini daha aşağı düzeyde geliştirenlerden daha çok tatmin sağlayabilmektedirler. Öz gerçekleştirme düzeyine ulaşan bir iş gören savaşımlı isteyen bir işe karşı daha yüksek bir değer vermekte, başarıya daha çok güdülenmekte, daha yüksek sorumluluk almakta, adil yükselmeye daha çok yandaş olmakta, övülmeye, onaylanmaya daha az gereksinim duymakta, eleştiriden daha az kırılmakta, işiyle ilgili çatışmaya, kaygıya daha az düşmekte, daha az uyum mekanizmalarına başvurmaktadır⁷.

İş tatmininde çevresel koşullar ve iş deneyiminin önemi vardır. Bazı insanlar iş deneyimleri arttıkça beklentilerini iş hayatının doğruluğuna ayarlar ve sonuçta iş tatmini bulurlar, bazıları ise geçen yıllara rağmen beklentilerini değiştirmezler ve iş tatminsizliği ile yaşamayı öğrenirler. Çalışma hayatını yeteri kadar tanıyan iş gören iş tatmin duygusunun zamana bağlı bir olgu olduğunu, gelecekteki tatmin için mevcut durumda küçük tatminsizlikleri kabul etmesi gerektiğini anlar⁸.

İş tatmininde çok az kişi aldığı ücreti yeterli bulmaktadır. Ücret, işin kişiden istediklerini, bireyin yeteneklerine ve toplumun ekonomik yapısına göre adil ise iş görenin işine karşı tutumu olumlu olacaktır. Her durumda istenen ücretin elde edilmesi söz konusu değildir. Ancak, iş tatmini açısından alınan ücretin, diğer kişilere göre dengeli olması, yüksek olmasından daha önemlidir⁹. Ücretin yüksek olması, çalışanın işten tatmin olmasına tek başına yetmemektedir. Burada çalışınca arzulanan, değerli bulunan ücret ile elde edilen ücret arasındaki denge, önemli bir etken olmaktadır⁷.

Diğer taraftan, İşin kendisi, bireylerin ilgisini çeken, hoşlarına giden bir işte çalışıyor olmaları ve işlerinden dolayı sorumluluk alabilecekleri bir iş ortamının bulunmasını ifade etmektedir. Yöneticilerin tutum ve davranışları, çalışanların iş tatmin düzeylerini etkileyen önemli unsurlardan biridir¹⁰.

Kişinin işe karşı tutumunu olumlu hale getiren geleneksel faktörlerin başında terfi olanağı ve ücret gelmektedir. Kişinin arzu ettiği bir üst göreve terfi olanağının olması ve zamanında bu olanaktan yararlanabilmesi onun iş tatminini arttırmaktadır¹¹.

Çalışanların içinde bulunduğu çalışma ortamı ve onu etkileyen fiziksel koşullar verimliliği etkileyen önemli faktörler arasında sayılabilir. Örgüt içerisindeki işlerin işleyişi ve işlere ilişkin politika ve prosedürler, iş tatmin düzeyini etkilemektedir. Örgüt içerisindeki yazılı ya da yazılı olmayan kurallar ve prosedürlerin bir işin yapılmasını ne derecede zorlaştırıyor veya kolaylaştırıyor olması da, bireyin tatminini etkileyebilecek unsurlardandır¹⁰.

İş arkadaşları ve iletişim İş görenin başarılı sayılan bir grup içinde yer alması, hayat görüşü kendisine uygun insanlarla birlikte çalışması, onun iş tatminini arttıracaktır. Grup içi elemanların teknik ve sosyal olarak yeterli ve

KARACA, B., BALCI, V., "İlköğretim ve Ortaöğretim Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmini Üzerine Ampirik Bir Çalışma: Ankara'daki Devlet Okulları İle Özel Okullar Karşılaştırması"

destekleyici olup olmamaları, iş tatmin düzeyini etkileyebilmektedir. Çalışanın örgütteki ast-üst ya da aynı düzeyde olduğu diğer bireylerle iletişim arzu edilen düzeyde olması, iş tatmini düzeyini etkileyebilmektedir¹⁰.

Tanınma ve iyi bir iş yapıldığında o iş için ödül olma olasılığının bulunması iş tatminini olumlu yönde etkileyebilmektedir (Ergeneli ve Eryiğit, 2001). Yapılan çalışmalar, çalışanlar tarafından önemli bulunan hususlardan birinin de takdir edilme duygusu olduğunu göstermektedir. Takdir edilmek insanı başarıya götüren yolların başında gelmektedir¹².

Parasal ve parasal olmayan (taşıma, yemek, vb.) imkanların olması veya olmaması, bireylerin tatmin veya tatminsizlik duymalarına neden olabilmektedir.

Çalışmanın amacı: Ankara'da çalışma kapsamına alınan özel ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin iş tatmini hakkında ne ölçüde birbirlerinden farklılaştıklarını belirleyebilmektir. Bu bakış açısı altında hipotezler üç temel cümle olarak geliştirilmiştir: Bunlar sırasıyla; 1. Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatminleri birbirinden farklıdır. 2. Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin alt boyutları birbirinden farklıdır. 3. Cinsiyet ve yaş bakımından beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında devlet okullarında ve özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri arasında farklılıklar vardır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada çalışma grubuna Ankara'nın farklı bölgelerinden seçilen ve beden eğitimi öğretmeni olan okullar dahil edilmiştir. Bu okullardan 120 tanesi devlet 44 tanesi özel okuldur. Devlet okullarında görev yapan 60 beden eğitimi öğretmeni, özel okullardan görev yapan 40 beden eğitimi öğretmeni tesadüfi yolla seçilerek çalışmaya gönüllü olarak katılmaya ikna edilmişlerdir. Toplam katılımcı sayılarının 60 tanesi erkek, 40 tanesi kadındır. Çalışmada Spector¹ (1997) tarafından geliştirilen iş tatmini anketi kullanılmıştır. Ankette dokuz iş boyutunu dörder soru ile değerlendirmeye çalışan, toplam 36 soruya yer verilmiştir. Ankette bulunan dokuz farklı iş boyutuna ait sorular; ücret, yükselme, yöneticiler, ek imkânlar, olası ödüller, işleyiş prosedürleri, iş arkadaşları, işin kendisi ve iletişim boyutlarını kapsamaktadır. Soruların değerlendirilmesinde 6'lı Likert ölçeği kullanılmıştır. Ankette sorularla temsil edilmeye çalışılan her bir boyutun toplam sayısal değeri, 4 ile 24 arasında değişmektedir. Toplam sonuç ise sayısal olarak 36 ile 216 arasında ortaya çıkmaktadır. Çalışmada kullanılan ölçeğin cronbach alfa değeri .94 olarak bulunmuştur

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, istatistik paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Bu veriler araştırmanın niteliğine uygun olarak bulgular bölümünde verilmiş, tartışma ve yorum bölümünde tartışılıp yorumlanmıştır. Verilerin analizinde frekans, ortalama ve standart sapmalarına bakılmış, ikili gruplarda t- testi kullanılmıştır. İki'den fazla gruplarda ise One- Way ANOVA (tek yönlü varyans analizi) kullanılmıştır. Ayrıca aradaki ilişkiye bakmak için korelasyon katsayıları alınmıştır. Testlerde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen değerlendirme sonuçları istatistiki tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1: Devlet ve Özel Okullarda Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Toplam İş Tatmini Ortalamaları

ÖZEL DEVLET	N	ORTALAMA	STAND SAPMA	ORT. STAND. HATASI	P
ÖZEL DEVLET	40	163.40	12.55	1.98	0.000
DEVLET	60	108.57	14.54	1.88	

$P < 0.05$

H1: Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri birbirinden farklıdır.

Yukarıda dile getirilen hipotezi analiz etmek için bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bağımsız t- testi sonucuna göre devlet ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmini düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. ($p = 0.000 < 0.05$) Farkın hangi grup lehine olduğunu anlamak amacıyla grup ortalamalarına bakmak gerekmektedir. Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyi ortalamaları (163.40), devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmini ortalamalarından (108.57) daha fazladır.

Tablo 2: Devlet ve Özel Okullarda Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmin Alt Boyutları Arasındaki Farkların Dağılımı

	Özel Devlet	N	Ortalama	Stand. Sapma	Ort. Standart Hatası	P
ÜCRET	Özel Devlet	40 60	15.88 7.02	1.73 3.08	.27 .40	0.000
YÜKSELME	Özel Devlet	40 60	14.33 9.12	3.19 3.81	.50 .49	0.000
YÖNETİCİ	Özel Devlet	40 60	21.98 13.63	1.76 3.35	.28 .43	0.000
EK İMKANLAR	Özel Devlet	40 60	15.03 7.10	2.66 3.39	.42 .44	0.000
ÖDÜLLER	Özel Devlet	40 60	15.30 17.67	1.52 2.50	.24 .32	0.000
İŞLEYİŞ	Özel Devlet	40 60	17.13 12.82	1.30 1.86	.21 .24	0.000
İŞ ARKADAŞ	Özel Devlet	40 60	20.80 16.43	2.17 2.86	.34 .37	0.000
İŞİN KENDİSİ	Özel Devlet	40 60	22.23 19.72	1.89 2.39	.30 .31	0.000
İLETİŞİM	Özel Devlet	40 60	20.35 12.40	2.74 3.17	.43 .41	0.000

P<0.05

H2: Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin alt boyutları birbirinden farklıdır.

Devlet ve özel sektörde çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmini alt boyutlarında farklılık gösterip göstermediklerini anlayabilmek için bağımsız t –testi uygulanmıştır. Tablodan da görüleceği üzere 9 boyutta da her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar mevcuttur. Ücret ($p=0.000 < 0.05$), yükselme ($p=0.000 < 0.05$), yönetici ($p=0.000 < 0.05$), ek imkanlar ($p=0.000 < 0.05$), ödüller ($p=0.000 < 0.05$), işleyiş ($p=0.000 < 0.05$), iş arkadaşları ($p=0.000 < 0.05$), işin kendisi ($p=0.000 < 0.05$) ve iletişim ($0.000 < 0.05$) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar vardır. Farkın hangi grup lehine olduğun görebilmek amacıyla grup ortalamalarına bakılmıştır. Yukarıdaki tablodan da görülebileceği üzere ücret boyutunda, özel okul (15.88), devlet okulu (7.02), yükselme boyutunda, özel okul (14.33), devlet okulu (9.12), yönetici boyutunda, özel okul (21.98), devlet okulu (13.63), ek imkanlar boyutunda, özel okul (15.03), devlet okulu (7.10), işleyiş boyutunda, özel okul (17.13), devlet okulu (12.82), iş arkadaşları boyutunda, özel okul (20.80), devlet okulu (16.43), işin kendisi boyutunda, özel okul (22.23), devlet okulu (19.72) ve iletişim boyutunda özel okul (20.35), devlet okulu (12.40), alt boyutlarda özel okullarda çalışan öğretmenlerin tatmin düzeyleri daha fazla çıkmış iken, yalnızca ödüller boyutunda özel okul (15.30),devlet okulu (17.67), devlette çalışan öğretmenlerin tatmin düzeyleri daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 3: Toplam İş Tatmininde Kadın ve Erkek Öğretmenler Arasındaki Farklılıkların Dağılımı

CİNSİYET	N	ORTALAMA	STANDART SAPMA	ORT. STAND. HATASI	P
KADIN	40	139.75	32.00	5.06	0.012
ERKEK	60	124.33	27.66	3.57	

P<0.05

H3: Devlet ve özel okullarında çalışan kadın beden eğitimi öğretmenleri ile devlet ve özel okullarda çalışan erkek beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatminleri birbirinden farklıdır.

İki grup arasındaki olası farkı belirleyebilmek amacıyla t- testi uygulanmıştır. Bağımsız t-testi sonucuna göre kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmini düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p = 0.012 < 0.05$). Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere kadın beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmini ortalamaları (139.75), erkek beden eğitimi öğretmenlerinin ortalamalarından (124.33) daha yüksektir. Bu durumda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre işlerinden daha fazla tatmin olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo-4: Yaş Gruplarına göre Toplam İş Tatmini karşılaştırmaları

(I) YAS (J) YAS	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Sig.	Güvenilirlik Aralığı 95%	
				Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD 25den az 26-35	21.65	8.60	.035	1.19	42.11
	22.84	13.12	.196	-8.40	54.08
26-35 25den az 36-45	-21.65	8.60	.035	-42.11	-1.19
	1.19	10.99	.994	-24.98	27.36
36-45 25den az 26-35	-22.84	13.12	.196	-54.08	8.40
	-1.19	10.99	.994	-27.36	24.98
LSD 25den az 26-35	21.65	8.60	.013	4.59	38.71
	22.84	13.12	.085	-3.21	48.89
26-35 25den az 36-45	-21.65	8.60	.013	-38.71	-4.59
	1.19	10.99	.914	-20.63	23.01
36-45 25den az 26-35	-22.84	13.12	.085	-48.89	3.21
	-1.19	10.99	.914	-23.01	20.63

P < 0.05

Tablo 5: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çalışma Süreleri ve Toplam İş Tatmini Seviyeleri Arasındaki İlişki.

	Ortalama	Stand. Sapma	N
SENE	63.60	38.34	100
TOP	130.50	30.28	100

		SENE	TOP
SENE	Pearson Korelasyon	1.000	-.248*
	Sig. (2-tailed)	,	.013
	N	100	100
TOP	Pearson Korelasyon	-.248*	1,000
	Sig. (2-tailed)	.013	,
	N	100	100

*. Korelasyonun anlamlılık derecesi 0.05

Tablo 6: Devlet Okullarında ve Özel Okullarda Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmin Alt Boyutları Arasındaki Farklar.

	OZEL DEVLET	N	Ortalama	Satandard Sapma	Ortalamanın Standart Hatası	P
ÜCRET	ozel	40	15.88	1.73	.27	0.000
	devlet	60	7.02	3.08	.40	
YÜKSELME	ozel	40	14.33	3.19	.50	0.000
	devlet	60	9.12	3.81	.49	
YÖNETİCİ	ozel	40	21.98	1.76	.28	0.000
	devlet	60	13.63	3.35	.43	
EK İMKANLAR	ozel	40	15.03	2.66	.42	0.000
	devlet	60	7.10	3.39	.44	
ÖDÜLLER	ozel	40	15.30	1.52	.24	0.000
	devlet	60	17.67	2.50	.32	
İŞLEYİŞ	ozel	40	17.13	1.30	.21	0.000
	devlet	60	12.82	1.86	.24	
İŞ ARKADAŞ	ozel	40	20.80	2.17	.34	0.000
	devlet	60	16.43	2.86	.37	
İŞİN KENDİSİ	ozel	40	22.23	1.89	.30	0.000
	devlet	60	19.72	2.39	.31	
İLETİŞİM	ozel	40	20.35	2.74	.43	0.000
	devlet	60	12.40	3.17	.41	

TARTIŞMA

Bu çalışmada, devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri arasında toplam iş tatmin düzeyleri ve iş tatmini alt boyutlarında istatistikî olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 1).

Koç ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin görev yeri dağılımı değişkenine göre, iş doyum ve performanslarında bir farklılaşmanın olup olmadığına bakılmış olup, 0.05 önem seviyesinde iş doyum ortalamalarında bir farklılaşmaya rastlanmamasına karşın, performans ortalamalarında farklılık bulunmaktadır. Okulöncesi eğitim ve ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ortaöğretim ve halk eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlere göre performanslarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ortaöğretim ve halk eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlere göre performanslarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları çalışmamızla kısmen benzerlik göstermektedir¹³.

Minibaş (1990), "Özel ve Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Doyumu" üzerine İstanbul ilinde bir araştırma yapmış ve şu sonuca ulaşmıştır, özel okullarda görev yapan öğretmenler devlet okullarında görev yapan öğretmenlere oranla daha yüksek iş tatmini bulmakta, daha çözümcü ve saldırganlıktan uzak sorumluluk alıcı olabilmektedir¹⁴.

Suyünç'ün (1998), "İlk ve Orta Dereceli Okullarda Görevli Beden Eğitimi Branş Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri" konulu Çanakkale ilindeki araştırmasının sonuçlarına göre; öğretmenler yaptıkları işi genel iş tatmini açısından zayıf da olsa tatmin edici, iç tatmin açısından daha yüksek bir ortalamayla tatmin edici, dış tatmin açısından ise ne tatmin edici, ne değil şeklinde belirtmişlerdir¹⁵.

Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmini alt boyutları bakımından aralarında fark vardır (tablo 2) Koç ve arkadaşlarının (2009) yaptığı bir çalışmada Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş dağılımı ve medeni durum değişkenlerinin iş doyum ve performans düzeylerini yordamadığı tespit edilmiştir. ¹⁶ Ayrıca kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmini alt boyutları açısından farklılıklarını anlayabilmek için bağımsız t - testi uygulanmıştır ve sonuçlar göre; tablo 2 den de görüleceği üzere kadın beden eğitimi öğretmenleri ile erkek beden eğitimi öğretmenleri ek imkanlar, iş arkadaşları, işin kendisi ve iletişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermişken, ücret, yönetici, yükselme, işleyiş ve ödüller boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bu bulgulara paralel olarak Aydınay (1996), kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre iş tatmininin iş arkadaşları ile ilgili alt boyutundan aldıkları tatminin daha yüksek olduğunun altını çizmiştir.¹⁷

Bir başka hipotezde dile getirildiği gibi, cinsiyet ve yaş bakımından beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında devlet okullarında ve özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri arasında farklılıklar vardır.

Yaş bakımından beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri karşılaştırmak için ANOVA uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda yaşın toplam iş tatmini açısından anlamlı bir farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır (Tablo 3).

ANOVA sonucunda ortaya çıkan farkın hangi gruptan kaynaklandığını anlayabilmek amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey ve LSD testi uygulanmıştır. Tablo 4 den de görüleceği üzere fark 25'den az ve 26 - 35 yaş grupları arasında görülmektedir. Ayrıca yaşı 25'den az olanların diğer gruba göre iş tatmini düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın aksine yapılan çalışmalar yaş ilerledikçe işten duyulan tatminin arttığını göstermektedir Özdayı (1990), devlet ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatminlerini incelediği Türkiye'de yaptığı çalışmada, resmi liselerdeki çalışan öğretmenler arasında 41 yaş ve üzerindeki öğretmenlerin daha doyumlu olduğunu, buna karşılık özel liselerde çalışan öğretmenler arasında 20 - 25 yaş arasındaki öğretmenlerin daha iş tatminine sahip olduğunu öne sürmüştür¹⁸.

Herzberg ve arkadaşları (1959), yaş ile iş tatmini arasında önemli bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. İşe ilk başlayanların, genç çalışanların iş tatminlerinin yüksek olduğunu, birkaç yıldan sonra hızla düştüğünü ve daha sonra işlerine devam ettikleri sürece yükselmeye başladıklarını vurgulamışlardır¹⁹.

Diğer bir hipotezde dile getirildiği gibi, beden eğitimi öğretmenlerinin toplam çalışma süreleri ile sahip oldukları toplam iş tatminleri arasında bir ilişki vardır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin toplam çalışma süreleri ile sahip oldukları toplam iş tatminleri arasındaki muhtemel bir ilişkiyi anlayabilmek için korelasyon katsayısına bakılmıştır. Tablo 5'de ifade edildiği üzere çalışma süresi ile toplam iş tatmini seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Korelasyon katsayısına bakıldığında iki değişken arasında negatif yönde zayıf bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Dolayısıyla öğretmenlerin çalışma süreleri arttıkça toplam iş tatmini seviyelerinin azaldığını söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin toplam çalışma süreleri ile iş tatmini alt boyutları arasında bir ilişki olup olmadığını anlayabilmek için korelasyon katsayısına bakılmıştır. Tablo 5 den de görüleceği üzere ödüller, işleyiş, iş arkadaşları ve işi kendisi alt

KARACA, B., BALCI, V., "İlköğretim ve Ortaöğretim Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmini Üzerine Ampirik Bir Çalışma: Ankara'daki Devlet Okulları İle Özel Okullar Karşılaştırması"

boyutlarında anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Ücret, yükselme, yönetici, ek imkanlar ve iletişim alt boyutlarda ise anlamlı bir ilişki mevcuttur.

Bu çalışmanın aksine, yapılan araştırmalarda Özdayı (1990), devlet ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatminlerini incelediği araştırmada, resmi liselerde çalışan öğretmenler arasında 21 yıl ve üzeri çalışan öğretmenlerin daha tatminli olduğunu, özel liselerde 6-10 yıl arasında çalışan öğretmenlerin en tatminli olduğunu öne sürmüştür.¹⁸

Tablo 6 dan da görüleceği üzere ücret, yönetici, yükselme, ek imkanlar, ödüller, işleyiş, iş arkadaşları, işin kendisi ve iletişim boyutların da her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

İş tatmini alt boyutlarından ücret, yönetici, yükselme, ek imkanlar, işleyiş, iş arkadaşları, işin kendisi ve iletişim konularında özel okulda çalışan beden eğitimi öğretmenleri devlet okulunda çalışan meslektaşlarına göre daha tatminkar iken ödüller alt boyutunda, devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin özel okullarda çalışan meslektaşlarına göre daha tatminkar oldukları görülmektedir.

Öztürk'ün (2002), "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu" ile ilgili Türkiye'de yaptığı araştırmasında, olan beden eğitimi öğretmenlerinin mesleklerini sevdiği ve bu işi yaparken yeterli bir doyuma ulaştıkları sonucuna varılmıştır²⁰. Hoşnutsuzluğun yaşandığı en yoğun boyutlar ise ücret politikası, yükselme imkânları ve çalışma koşullarının yetersizliği olarak gözükmektedir.

Suyunç'un (1998), "İlk ve Orta Dereceli Okullarda Görevli Beden Eğitimi Branş Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri" konulu Türkiye'de yaptığı araştırmasının sonuçlarına göre; iş tatmini öğelerine bakıldığında öğretmenler yaptıkları işi, ahlaki değerler açısından çok tatmin edici bulurken, yaptıkları iş karşılığında aldıkları ücret için ise, tatmin edici değil ifadesinde bulunmuşlardır.¹⁵

Bir diğer hipotezimizde dile getirdiğimiz gibi, devlet ve özel okullarında çalışan kadın beden eğitimi öğretmenleri ile devlet ve özel okullarda çalışan erkek beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatminleri birbirinden farklıdır (tablo-3) .

Bu çalışmaya paralel olarak Özdayı (1990), devlet ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatminlerini incelediği Türkiye'de yaptığı araştırmada, özel okullarda çalışan öğretmenlerin, devlet okullarında çalışan öğretmenlere göre toplam iş tatmini ve iş tatmini alt boyutları bakımından anlamlı düzeyde daha çok tatmin oldukları görülmektedir.¹⁸ Bir tek ödüller alt boyutunda devlet okullarında çalışan kadın öğretmenler özel okullarda çalışan kadın öğretmenlere göre daha yüksek tatmine sahiptirler. Bu duruma devlet okullarında çalışan öğretmenlerin yaptıkları başarılı çalışmaların il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından takdir ve teşekkür belgesiyle ödüllendirilmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ankara'daki özel ve devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin düzeylerini belirlemek ve varsa farklılıklarını göstermek üzere yapılan bu çalışmadan elde edilen veriler neticesinde ulaşılan sonuçlar ve öneriler şunlardır;

Özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazladır.

İş tatmini alt boyutlarında özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin devlet okullarında çalışan meslektaşlarına göre daha tatminkâr oldukları yapılan istatistikler sonucunda görülmüştür.

Kadın beden eğitimi öğretmenlerinin toplam iş tatmin düzeyleri erkek beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksektir.

Araştırmadan elde edilen veriler sonucunda getirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

Öğretmenlerin iş tatmin düzeylerinde, özellikle yapılan ödentilerde, çalışma şartlarında, yönetimde, arkadaşlık ve iletişim ortamlarında yapıcı iyileştirmelere gidilmesi, manevi ödüllendirmelere ve sürekli teşvik sağlanmasına önem gösterilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma sınırlı sayıda katılımcı katılımıyla tamamlanmıştır. Başka çalışmalar daha büyük gruplarla ve Ülke genelinde yapılabilir. Bunun sonucunda bir meslek grubunun sorunlarının kaynaklandığı noktalar belirlenebilir.

KAYNAKLAR

1. Spector, P.E., Job Satisfaction, Application, Assessment, Cause, and Consequences, SAGE Publications, California, 1997.
2. Balcı, B., Milli Eğitime Bağlı Meslek Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Tatmini, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2004.
3. Smith, M. P., Nock, S. L., "Social Class And The Quality Of Work Life In Public And Private Organizations", Journal Of Social Issues, 36 (4), pp. 59-75, 1985.
4. Berry, L.M., Psychology at Work, An Introduction to Industrial and Organizational Psychology, McGraw Hill Companies Inc., San Francisco, p. 286 – 323, 1997.

5. Huberman, M., Teacher Development and Instructional Mastery, Understanding Teacher Development, London, pp. 122 – 144, 1992.
6. Tahta, F., Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bil. Enst., Ankara, 1995.
7. Başaran, İ.E., Örgütsel Davranış, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1991.
8. Erdoğan, İ., İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış, Dönence Basım ve Yayımlar Hizmetleri, İstanbul, s.145 – 220, 1999.
9. Erdoğan, İ., "İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış", İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, cilt 6, sayı:1, İstanbul, 1996.
10. Ergeneli, A., Eryiğit, M., "Öğretim Elemanlarının İş Tatmini: Ankara'da Devlet ve Özel Üniversite Karşılaştırması", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı:2, s:159-178, 2001.
11. Erdoğan, İ., İşletmelerde Davranış, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1994.
12. Eren, E., Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayımlar ve Dağıtım A.Ş., İstanbul, s. 545, 1998.
13. Koç, H., Yazıcıoğlu, İ., Hatipoğlu, H., "Öğretmenlerin İş Doyum Algıları İle Performansları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, s.13-22, 2009.
14. Minibaş, J., Özel Ve Devlet İlkokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin İş Tatmini Düzeyi Ve Bu Düzeyin Frustrasyon Karşısında Gösterilen Tepki Tipi Ve Agresyon Yönü İle İlişkisi, İ.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990.
15. Suyunç, H., İlk ve Orta Dereceli Okullarda Görevli Beden Eğitimi Branş Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, SBE, Çanakkale, 1998.
16. Koç, H., Yazıcıoğlu, İ. Hatipoğlu H., "Öğretmenlerin İş Doyum Algıları İle Performansları arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, s.13-22, 2009.
17. Aydınay, A., İş Tatmini ile Denetim Odağı Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1996.
18. Özdayı, N., Resmi ve Özel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmini ve İş Streslerinin Karşılaştırılmalı Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1990.
19. Herzberg, F., Mausner, B., Snyderman B., The Motivation to Work. New York: John Wiley & Sons, 1959.
20. Öztürk, G., Beden Eğitimi Öğretmenlerinde İş Doyumu, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.